

UDK 336.2+336.215(497.6 RS)

ORIGINALNI NAUČNI RAD

DOI: 10.7251/FIN2001003P

Branka Topić Pavković*

Jelena Popović**

Poreski sistem i efekti umanjenja poreske osnovice poreza na dohodak u Republici Srpskoj

Tax system and effects of the tax base reduction in the Republic of Srpska

Rezime

Stabilan i optimalan poreski sistem predstavlja strateški cilj svake države. Neminovne promjene do kojih je došlo usljed novog pogleda na ulogu i funkciju savremene zemlje dovele su i do drugačijeg koncepta ciljeva oporezivanja. Porezi predstavljaju instrument sprovođenja strategija rasta i razvoja, a njihova efikasnost je bitan predušlov za razvoj i stabilnost ekonomije. Porez na dohodak kao instrument fiskalne politike značajan je jer se može lakše prilagoditi ličnim okolnostima obveznika, a država umanjenjem poreske osnovice može istovremeno ostvariti povećanje primanja i stimulaciju radnika. Cilj rada je analizirati razvoj direktnih poreza u poreskom sistemu RS, trenutno važeće propise, kao i efekte umanjenja poreske osnovice. Razmatran je pojam harmonizacije poreza i prikazana je komparativna analiza visine stopa poreza na dohodak u RS i zemljama EU.

Ključne riječi: savremeni poreski sistemi, harmonizacija poreza, direktni porezi, porez na dohodak, umanjenje poreske osnovice.

Abstract

Optimal tax system is a strategic goal of every country. Inevitable changes deriving from the new view to the role and function of a modern country have led to a different concept of tax objectives. Taxes are means of implementation of growth and development and their efficiency is an important prerequisite for the development and stability of economy. Personal income tax as means of fiscal policy is important as it can be more easily adapted to personal circumstances of a taxpayer and by reducing the tax base a country can simultaneously achieve increase in income and employees' stimulation. The objective of this study is to analyse development of direct taxes in the tax system of the Republic of Srpska, its currently valid regulations together with effects of the tax base reduction. In that sense this study examines tax harmonisation and displays comparative analysis of the income tax rate in the Republic of Srpska and EU countries.

Keywords: modern tax systems, tax harmonisation, direct taxes, income tax, tax base reduction

* Ekonomski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, e-mail: branka.topic-pavkovic@ef.unibl.org

** Ministarstvo finansija Republike Srpske, e-mail: jelena.popovic@mfvladars.net

UVOD

Prilikom odlučivanja o najboljem načinu za ubiranje potrebnog javnog prihoda, države traže opšte principe kojima će se rukovoditi. Posmatrajući ekonomsku efikasnost kao poželjnu osobinu poreškog sistema, ističe se da poreski sistem ne bi trebalo da ometa efikasnu alokaciju resursa. Sa aspekta političke odgovornosti, poreski sistem treba da bude formulisan tako da pojedinci mogu da provjere šta plaćaju i procijene koliko tačno taj sistem odražava njihove preferencije, bilo da su to fizička ili pravna lica. U teorijskom okviru o poreskoj politici uočljivo je da su i ekonomisti i političari odavno shvatili značaj oporezivanja i u konstantnom su traganju za principima kojima će se rukovoditi poreska politika i uspostaviti „optimalan“ poreski sistem.

Savremeni poreski sistemi odlikuju se specifičnostima potreba svake zemlje pojedinačno, ali globalno jačanje ekonomskih veza, poslovanje multinacionalnih kompanija i postizanje međunarodne konkurentnosti uslovlili su i približavanje međunarodnih poreških sistema. Ključnu ulogu u realizaciji konvergencije ima harmonizacija poreza. Harmonizacija poreza definiše se kao termin koji znači usklađivanje fiskalnih (poreških) sistema, koji ne podrazumijeva potpuno brisanje razlika u poreškim sistemima, već se traži da se porezi i mjere poreske politike usklade, tako da sistem oporezivanja ne bude kočnica, već da doprinosi ostvarenju cilja integracije i omogućiti slobodnije kretanje ljudi, kapitala, roba i usluga (Dečko-ović, 2018).

Specifičnost državnog uređenja Bosne i Hercegovine odražava se i na njen poreski sistem. Od 2006. godine uspostavljen je sistem indirektnog oporezivanja na nivou Bosne i Hercegovine. Uvođenje poreza na dodatu vrijednost bio je krupan i značajan korak ka uspostavljanju stabilnog sistema i unapređenja privrednog ambijenta u BiH. Razvoj poreskog sistema BiH od 2006. godine usmjeren je ka usklađivanju sa propisima EU i usklađivanju entitetskih propisa iz oblasti direktnih poreza te ga karakteriše veliki broj poreških reformi koje su provedene kako u poreškim oblicima tako i u poreškim procedurama. U domenu direktnih poreza, svaki od entiteta uspostavio je zaseban poreski sistem direktnih poreza.

U radu će se analizirati specifičnosti i karakteristike poreskog sistema te uspostavljanje istog u Republici Srpskoj u oblasti direktnih poreza. Značaj poreza i njihov uticaj postaje sve izraženiji povećanjem obima međunarodne razmjene, čime i usklađenost poreza i poreskih sistema postaje nezaobilazan faktor u globalnim ekonomskim tokovima. Uvažavajući specifične društvene i ekonomske prilike Republike Srpske, uvodi se novi Zakon o poreskom sistemu RS, a potom i usvaja Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak. Zakonom o porezu na dohodak Republike Srpske propisano je da poreski obveznici u Srpskoj imaju pravo na umanjenje poreske osnovice poreza na dohodak od ličnih primanja za iznos kamate za stambeni kredit, zatim po osnovu izdržavanih članova porodice i iznosa premije životnog osiguranja, a sve u cilju povećanja plata i stimulacije zaposlenih. Empirijska analiza će pokazati rezultate kroz efekte umanjenja poreske osnovice poreza na dohodak u RS u desetogodišnjem vremenskom okviru.

Poredeći visinu poreza na dohodak u RS i u zemljama Evropske unije, daćemo i rezultate komparativne analize. Usljed značaja direktnih poreza i njihove osobine da predstavljaju bazu poreske konkurentnosti zemlje, na osnovu analize visine i kretanja direktnih poreza, rezultati ukazuju da poreska politika u Republici Srpskoj spada među stimulative poreske politike u regionu, sa niskom stopom poreza na dohodak, poreza na dobit i zbirnom stopom doprinosu. Stopa poreza na dodatu vrijednost je takođe vrlo privlačna za investitore. Ovakva prednost, uz postepeno snižavanje doprino-

sa koji se plaćaju na rad i smanjivanje poreških i neporeških nameta privrednim subjektima, mogu biti dobri koraci ka privlačenju stranih investicija i kapitala u RS.

1. TEORIJSKI OKVIR SAVREMENIH POREŠKIH SISTEMA

Teorijski koncept poreskih sistema sumira definiciju poreskog sistema kao skup poreskih oblika koji su uvedeni u jednoj državi i tada se govori o poreskom sistemu u užem smislu. Drugim riječima, to je ukupnost poreskih oblika jedne zemlje. Poreski sistem u širem smislu čine poreski oblici i ostali javni prihodi koji se plaćaju državi, s ciljem realizacije čisto fiskalnih, ali i velikog broja nefiskalnih ciljeva. Sam pojam poreskog sistema podrazumijeva usaglašavanje politike javnih rashoda i politike javnih prihoda preko adekvatnih poreskih instrumenata, koje se provode mehanizmima poreske politike jedne države.

Jedno od suštinskih pitanja teorijskih istraživanja jeste da li poreski sistem treba da se sastoji od jednog poreskog oblika ili više njih. U zavisnosti od broja poreskih oblika (vrsta poreza) u jednoj državi, poreski sistem može biti zasnovan na poreskom monizmu i poreskom pluralizmu. U praksi, u savremenim poreskim sistemima oporezivanje se vrši primjenom većeg broja poreskih oblika. Poreski monizam podrazumijeva da u jednoj državi postoji samo jedan poreski oblik odnosno jedna vrsta poreza. Jednim poreskim oblikom jedinstveno se oporezuje ekonomska snaga poreskog obveznika (dohodak, imovina i imovinska prava) (Stojanović i Raičević, 2013). Poreski monizam u praksi je neodrživ i danas se posmatra samo kao teorijski oblik uređenja poreskog sistema.

Kada posmatramo savremene poreske sisteme, mora se naglasiti njihova dinamička karakteristika koja povezuje različite aspekte dostignutog privrednog razvoja zemlje, njene veličine i otvorenosti, društvene odnose, a na osnovu čega se i definišu različiti ciljevi uvođenja poreskih oblika u određenoj zemlji. Promjene do kojih je došlo usljed novog pogleda na ulogu i funkciju savremene zemlje, dovele su i do drukčijeg koncepta ciljeva oporezivanja, koji su danas primarno u funkciji stimulisanja ekonomskog rasta, privrednog razvoja i investicija. S druge strane, globalno jačanje ekonomskih veza, poslovanja multinacionalnih kompanija i postizanja konkurentnosti, uslovlili su i približavanje međunarodnih savremenih poreskih sistema. Ključnu ulogu u realizaciji poreske konvergencije ima harmonizacija poreza.

Harmonizacija poreza podrazumijeva postupak uklanjanja poreskih barijera i razlika između poreskih sistema u međudržavnim zajednicama ili regija jedne države i predstavlja veoma složen proces. Kompleksnost poreske harmonizacije proističe iz velikog broja neriješenih pitanja u samom procesu, od kojih se najviše ističe da li ona treba da podrazumijeva potpuno usklađivanje poreza (sistem, oblik, stopu, itd.) ili djelimično, i u kojem segmentu. O problemu harmonizacije poreza danas se najviše raspravlja u kontekstu Evropske unije. Razlog za to je jačanje jedinstvenog tržišta Evropske unije i sve veća važnost fiskalne politike u postizanju makroekonomskih ciljeva država članica Evropske unije. Razlike u poreškim sistemima država članica dovode do prepreka slobodnom kretanju faktora proizvodnje i obavljanju prometa, nekonkurentnosti zemalja članica, što smanjuje efikasnost u raspodjeli resursa i međunarodnoj razmjeni. Porezi bi trebalo da budu što neutralniji, odnosno poreski sistemi ne bi trebalo da utiču na tokove roba, usluga i faktora proizvodnje. Međutim, razlike u poreškim sistemima između država mogu da utiču na trgovinu robama i uslugama, kretanje kapitala, kretanje

INTRODUCTION

When deciding on the best mode for the necessary public revenue collection countries are searching for general principles to follow. If economic efficiency is considered to be a desired characteristic of tax system the tax system should not disturb efficient allocation of resources. From the standpoint of political responsibility tax system should be formulated in such way that individuals can check what they pay and estimate to what degree this system reflects their preferences regardless whether they are physical or legal entities. It is evident that both economists and politicians have long since understood the importance of taxation and have been in continuous search for principles tax policy should follow in order to establish „optimal” tax system.

Modern tax systems are characterised by specific needs of each country respectively, but global strengthening of economies, business operations of multinational companies and international competitiveness caused also the convergence of international tax systems. Tax harmonisation plays a key role in realisation of convergence. Tax harmonisation is defined as harmonisation of fiscal (tax) systems which does not imply complete removal of differences in tax systems, but demands taxes and tax policy measures to harmonise, so that the taxation system should not be an obstruction, but should contribute to the realisation of integration goals and enable free movement of people, capital, goods and services (Dečković, 2018).

Specific state organisation of Bosnia and Herzegovina affects also its tax system. Indirect taxation was established in 2006 on the state level. Introduction of VAT was a huge and important step toward establishment of a stable system and improvement of economic environment in BiH. Development of BiH tax system since 2006 has been directed toward harmonisation with EU regulations and harmonisation of entities' regulations. It is characterised by numerous tax reforms implemented in both tax forms and tax procedures. Within direct taxes each entity has established its system of direct taxes.

This study analyses specificities and characteristics of tax system and establishment of the direct tax system in the Republic of Srpska. Importance of taxes and their influence has become more noticeable by increase in international exchange making thus harmonisation of taxes and tax systems an unavoidable factor in global economic movements. Considering specific social and economic situation of the Republic of Srpska the new Law on RS Tax System was adopted and shortly after the Law on Amendments to the Law On Income Tax entered into force. The Law on Personal Income Tax of the Republic of Srpska prescribes that tax payers are entitled to reduction in income tax base to the amount of interest paid on housing loans, number of dependent immediate family members and amount of the paid life insurance premium. The purpose of all these reductions is increase in salaries and stimulation of employees. Empirical analysis will show results through effects of reduction in personal income tax base in the Republic of Srpska in ten-year period.

Results of comparative analysis obtained by comparing income tax in the Republic of Srpska and EU countries will also be presented. Because of importance of direct taxes and their characteristic to represent the basis of country's tax competitiveness the analysis of direct taxes rates and trends shows that the RS tax policy with its low rate of personal income tax, corporation tax and cumulative contributions ranks among stimulative tax policies in the region. The rate of value added tax is also very attractive to foreign investors. These advantages together with gradual reduction in con-

tributions from salaries and in tax and non-tax burdens for legal entities could be good steps to attract foreign investments and capital in the Republic of Srpska.

1. THEORETICAL FRAMEWORK OF MODERN TAX SYSTEMS

Theoretical concept of tax systems defines tax system as a group of tax forms introduced in a country and this is definition of tax system in a narrow sense. In other words this is the total amount of one country's tax forms. In a broader sense tax system is made up of tax forms and other public incomes paid to a country with the aim to realise purely fiscal but also numerous nonfiscal goals. The concept of tax system itself implies harmonisation of public expenditures policy with the public income policy through adequate tax instruments. These policies are implemented through mechanism of a country's tax policy.

One of essential questions of theoretical research is whether a tax system should consist of one tax form or more. Depending on the number of tax forms (tax types) in a country a tax system can be based on either tax monism or tax pluralism. In practice, in modern tax systems taxation is executed through numerous tax forms. Tax monism implies that there is only one tax form in a country, i.e. one tax type. One tax form is used to impose taxes on economic strength of a tax payer (income, ownership and ownership rights)(Stojanović and Raičević, 2013). Tax monism is unsustainable in practice and is considered nowadays only as a theoretical form of tax system.

From the standpoint of modern tax systems we have to point out to their dynamics which connects different aspects of the achieved economic development of a country, its size, openness, and social relations. They all provide the basis for different goals of the introduction of tax forms in a country. Changes caused by the new perspective to the role and function of a modern country have led to a different concept of taxation goals which today are primarily in function of the stimulation of the economic growth, economic development and investments. On the other side, global strengthening of economic relationships, business operations of multinational companies and achievement of competitiveness have also led to convergence of modern international tax systems. Tax harmonisation plays a key role in realisation of tax convergence.

Tax harmonisation implies abolishment of tax barriers and differences between tax systems in trans-national communities or regions of a country and represents a very complex process. Complexity of tax harmonisation derives from numerous unsolved issues in the process, the most prominent of which is the issue whether it should imply either complete harmonisation of taxes (system, form, rate...etc) or partial and in which segment. The issue of tax harmonisation is nowadays most discussed within the European Union due to strengthening of the single EU market and growing importance of fiscal policy in achieving macroeconomic goals of EU member countries. Differences in tax systems of the EU member countries create obstacles for free movement of production factors and turnover, incompetiveness of the member countries, which reduces efficiency in the allocation of resources and international exchange. Taxes should be as neutral as possible, i.e. tax systems should not influence the flow of goods, services and production factors. However, differences in tax systems between the countries can influence the trade in goods and services, capital movements, movement of the workforce, change of production sites etc. A certain level of tax harmonisation has thus become a necessary prerequ-

radne snage, promjenu mjesta proizvodnje, i dr. Iz navedenih razloga, određeni stepen poreske harmonizacije postao je uslov bez kojeg jedinstveno tržište ne može funkcionisati. Istovremeno, harmonizacija poreza dio je ukupne harmonizacije propisa država članica sa *acquis communautaire* (Vukadinović, 2006).

Osnovni cilj harmonizacije poreza ogleda se u ekonomskim, ali i političkim potrebama zemalja Evrope da, pored usklađene, jedinstvene monetarne politike, ostvarene formiranjem Evropske monetarne unije, ostvari i određen stepen fiskalne, poreske konvergencije. Posmatrajući sa aspekta vrste poreza, možemo reći da su u oblasti indirektnih poreza zemlje članice Evropske unije ostvarile zadovoljavajući nivo usklađenosti sa principima poreske harmonizacije. Ipak, politike direktnog oporezivanja su države EU uglavnom zadržale u okvirima nacionalnih poreskih politika, čime su se stvorili uslovi za pojavu poreske konkurentnosti. Poreska konkurentnost predstavlja stvaranje povoljnijih poreskih uslova za poreske obveznike, prvenstveno kroz niže oporezivanje u domenu direktnih poreza.

2. PREGLED LITERATURE

Kroz veći broj studija koje su analizirale karakteristike savremenih poreskih sistema, analizirani su uticaj i efekti promjena poreza na dohodak usljed velikog značaja poreskih prihoda za državnu politiku i ekonomsku snagu zemlje. Posmatrane su determinante poreza na dohodak, produktivnost rada, BDP, inflacija, uvoz/izvoz, nezaposlenost (Mikerević, 2011; Terzić, 2017; Perre i Hashorva, 2011; Benczur et al., 2017; Ivanitskaia i Tregub, 2013; Velaj i Prendi, 2014; Castro i Ramirez, 2014; Mitchell, 2004). Mikerević (2011) naglašava značaj poreza na dohodak ističući da je oporezivanje dohotka fizičkih lica kompleksan oblik oporezivanja, koji obuhvata više kategorija dohotka, od kojih svaki ima svoja pravila utvrđivanja. To je specifičan poreski oblik jer je jedino kod njega prisutno podudaranje poreskog izvora, poreskog objekta i poreske osnovice. Iako je izdašan, posebno u savremenim poreskim sistemima, on izaziva visoke administrativne troškove i na odgovarajući način narušava privatnost poreskog obveznika. Terzić (2017) ukazuje na to da poreski sistem mora biti maksimalno prilagođen poreskim obveznicima da bi se postigli što bolji učinci u naplati poreza. Poreski sistem savremene države je centralni stub sveukupnog finansijskog sistema i bez kvalitetnog funkcionisanja istog ne može se sprovesti efikasna makroekonomska politika. Pjer i Haršova saglasni su da su poreski sistemi zemalja Zapadnog Balkana slični i zasnovani na tri osnovne vrste poreza: porez na lična primanja, porez na dobit i porez na dodatu vrijednost. Benczur, Katay i Kiss (2007) sproveli su empirijsko istraživanje kroz analizu četiri različita načina poreskih olakšica u sistemu poreza na dohodak i rezultati ukazuju na to da ako je glavni cilj države rast zaposlenosti, kreatori politike treba da zadrže (ili smanje) prosječno poresko opterećenje kod niskih primanja, i to što je moguće niže, pošto su grupe sa nižim platama, uglavnom, niskokvalifikovane grupe, najosjetljivije za promjene u svojim finansijskim dobicima za rad. A ako je glavni cilj povećanje produktivnosti rada i BDP-a, treba primijeniti različite mjere fiskalne politike – smanjenje marginalnih poreskih stopa poboljšava podsticaje na vrhu raspodjele dohotka i dugoročno povećava efikasnu radnu snagu i BDP. Rezultati analize Ivanitskaie i Treguba (2013) pokazuju da prihodi od poreza na dohodak u Velikoj Britaniji imaju pozitivan odnos sa brojem poreskih obveznika i inflacijom mjereno indeksom maloprodajnih cijena. Njihova istraživanja su takođe pokazala značajnu vezu između prihoda od poreza na dohodak i cijena nafte. S druge strane, istraživanje je pokazalo da ne postoji povezanost između prihoda od poreza na dohodak i rasta BDP-a.

Velaj i Prendi (2014) izvršili su regresijsku analizu kako bi utvrdili šta utiče na poreske prihode u Albaniji. Razmatrali su nekoliko promjenljivih: BDP, inflacija, porez na dohodak, nezaposlenost i uvoz. Njihova analiza pokazala je pozitivnu povezanost između poreskih prihoda i rasta BDP-a, inflacije i uvoza, dok je nezaposlenost pokazala negativnu povezanost. Castro i Ramirez (2014) utvrdili su da se odrednice poreskih prihoda u OECD-u razlikuju između zemalja sa visokim i srednjim prihodima. Zemlje sa visokim dohotkom i sa visokim BDP-om po glavi stanovnika, malim udjelom SDI i većim industrijskim sektorom imaju veće poreske prihode. S druge strane, poreski prihodi zemalja sa srednjim dohotkom u većoj mjeri zavise od ekonomskih, institucionalnih, socijalnih i strukturnih faktora zemlje. Sprovođenje poreske harmonizacije kao savremenog cilja poreskih sistema različitih zemalja Mitchell (2004) uočava u obliku ili potpune harmonizacije poreza koja podrazumijeva potpuno ujednačavanje poreskih sistema i mjera poreskih politika država članica (iste vrste poreza koje se obračunavaju na iste poreske osnovice primjenom istih poreskih stopa) ili djelimičnu harmonizaciju poreza koja predstavlja proces usklađivanja poreskih osnovica, određivanja minimalnih i/ili maksimalnih poreskih stopa i dr., čime bi se uklonile poreske barijere za nesmetano kretanje proizvoda, usluga, ljudi i kapitala. Utvrđeno je da su države članice i dalje ovlaštene da samostalno vode svoju poresku politiku, a dolazi samo do približavanja poreskih sistema, koji pritom ne postaju identični.

3. METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

Empirijska analiza obuhvata direktne poreze u Republici Srpskoj, sa fokusom na porez na dohodak. Kroz vremenski okvir desetogodišnjeg perioda, od 2009. do 2018. (uključujući i 2018. godinu), autori su pratili ključne pokazatelje i kretanje stope poreza na dohodak, poreske osnovice, komponenti za koje se može vršiti umanjeno poreske osnovice (lični odbitak, povećanje iznosa za svakog izdržavanog člana uže porodice, iznos uplaćene premije životnog osiguranja). U komparativnoj analizi obuhvaćeni su pokazatelji udjela ukupnog prihoda od poreza na dohodak u bruto domaćem proizvodu i ukupnim poreskim prihodima na geografskom obuhvatu od 27 zemalja članica Evropske unije, kao i za Republiku Srpsku. Za potrebe komparativne analize, pored primarne baze podataka iz Poreske uprave RS, autori su koristili sekundarnu bazu podataka Evropske komisije za posmatrani period.

4. EMPIRIJSKA ANALIZA I REZULTATI

Specifičnost državnog uređenja Bosne i Hercegovine odražava se i na njen poreski sistem. U domenu direktnih poreza, svaki od entiteta uspostavio je zaseban sistem direktnih poreza. Razvoj poreskog sistema BiH od 2006. godine usmjeren je ka usklađivanju sa propisima EU i usklađivanju entitetskih propisa iz oblasti direktnih poreza i karakteriše ga veliki broj poreskih reformi koje su provedene kako u poreskim oblicima tako i u poreskim procedurama. Što se tiče segmenta indirektnih poreza, od 2006. godine uspostavljen je sistem indirektnog oporezivanja na nivou Bosne i Hercegovine. Uvođenje PDV-a bio je krupan i značajan korak ka uspostavljanju stabilnog sistema i unapređenja privrednog ambijenta u BiH. Cilj svake države je da porezima ostvari potrebne prihode, a da istovremeno kroz razna ograničenja i namete ne utiče loše na ekonomsku efikasnost. Porezi utiču na sve odluke na tržištu, uključujući i tržište rada, te na odluke o štednji, investicijama, finansijskoj i organizacionoj strukturi. Ekonomska efikasnost zahtijeva da porezi

isite for the functioning of the single market. Tax harmonisation is simultaneously part of the overall harmonisation of regulations of the member countries with *acquis communautaire* (Vukadinović, 2006).

The basic goal of tax harmonisation reflects in economic and political needs of European countries to achieve a certain level of fiscal, tax convergence besides harmonised monetary policy established in form of the European monetary union. With regard to tax type it could be said that in the area of indirect taxes the EU member countries have achieved a satisfactory level of convergence with the principles of tax harmonisation. The EU member countries have nevertheless kept their direct policy taxation within the framework of national tax policies, which created the basis for tax competitiveness. Tax competitiveness means creating more favourable tax conditions for tax payers primarily through lower taxation within direct taxes.

2. LITERATURE REVIEW

Various studies on characteristics of modern tax systems have analysed the influence and effects of changes in personal income tax due to significant importance of tax revenue for state policy and economic strength of a country. The following determinants have been taken into account: income tax determinant, labour productivity, GDP, inflation, import/export, unemployment (Mikerević, 2011; Terzić, 2017; Benczur et al., 2017; Ivanitskaia and Tregub, 2013; Velaj and Prendi, 2014; Castro and Ramirez, 2014; Mitchell, 2004). Mikerević (2011) points out to the importance of taxation of personal income tax as a complex form of taxation comprising several income categories each with its own establishment rules. This is a specific taxation form, because it is the only taxation form where tax source, tax object and tax base coincide. Although abundant, particularly in modern tax systems, it causes high administrative costs and adequately distorts a tax payer's privacy. Terzić (2017) emphasizes that tax system has to be adapted to tax payers to the maximum degree in order to achieve the best possible effects in tax collection. Tax system of a modern country is the central pillar of overall financial system and if it is not a high quality system, efficient macroeconomic policy cannot be implemented. Benczur, Katay and Kiss (2007), conducted empirical research through analysis of four different forms of tax deductions in income tax system and results show that if the main goal of a country is increase in employment, creators of tax policy should maintain (or reduce) the average taxation rate of low income and this to the lowest possible degree, as low income groups, mostly low qualified groups are most sensitive to changes in financial reward for their work. If the main goal is increase in productivity and GDP, different fiscal policy measures are to be implemented - reduction of marginal taxation rates improves impulses/incentives at the peak of income allocation and increases efficient workforce and GDP on long-term basis. Results of the analysis made by Ivanitskaie and Treguba (2013) show that revenues from income taxes in Great Britain have positive correlation with the number of tax payers and inflation measured by retail price index. Their research also shows significant correlation between revenues from income tax and oil prices. On the other hand the research showed that there was no correlation between revenue from income tax and GDP growth. Velaj and Prendi (2014) conducted regression analysis in order to establish what influences tax revenues in Albania. They considered several changeable variables: GDP, inflation, income tax, unemployment and import. Their analysis showed positive correlation between tax revenues and GDP growth, inflation and import, whereas unemployment showed negative correlation. Castro and Ramirez (2014) established that

determinants of tax revenues in OECD-u differ among countries with high and medium income. Countries with high income and high GDP per capita, small SDI proportion and bigger industrial sector have higher tax revenues. On the other hand tax revenues of countries with medium income depend to a higher degree on economic, institutional, social and structural factors of the country. Implementation of tax harmonisation as contemporary goal of tax systems of different countries Mitchell (2004) understands either in form of overall harmonisation of taxes which implies overall harmonisation of tax systems and measures of tax policies of the member countries (the same types of tax calculated on the same tax base by application of the same tax rates) or partial harmonisation of taxes which implies harmonisation of tax base, determination of minimal and/or maximum tax rates etc., which would eliminate tax barriers for smooth circulation of products, services, people and capital. It was established that member countries were still entitled to run their tax policy independently and that there occurred only harmonisation of tax systems which did not make them identical.

3. METHODOLOGICAL FRAMEWORK OF RESEARCH

Empirical analysis comprises direct taxes in the Republic of Srpska with emphasis on personal income tax. Within ten-year period 2009-2018 (including 2018) authors monitored key indicators and trends in personal income tax rates, tax base, components which could be taken into account within tax base reduction (personal deduction, increase in amount for every dependent immediate family member, amount of paid life insurance premium). Comparative analysis comprised proportion indicators of total revenue from income tax in gross domestic product and total tax revenues within 27 EU member countries and the Republic of Srpska. In this comparative analysis besides primary data base from the RS Tax Administration the authors have used secondary European Commission data base for the abovementioned period.

4. EMPIRICAL ANALYSIS AND RESULTS

Particularity of the BiH system of government affects also its tax system. From the standpoint of direct taxes each entity has established its own direct tax system. Since 2006 development of BiH tax system has been directed towards harmonisation with EU regulations and harmonisation of entities' regulations of direct taxes. It is characterised by numerous tax reforms implemented both in tax forms and in tax procedures. The system of indirect taxes was established on the level of BiH in 2006. Introduction of value added tax was a huge and significant step towards establishment of a stable system and improvement of economic environment in BiH. The goal of each country is to generate necessary revenue by taxes preventing simultaneously negative impact on economic environment through different restrictions and burdens. Taxes influence all market decisions including the labour market, decisions on savings, investments, financial and organisational structure. Economic efficiency suggests that taxes must not significantly influence economic decisions of legal entities on the market and the principle of tax burden insists on moderate tax burden. Linking tax burden to economic activity and competitiveness is an important fact within the concept of tax burden.

ne smiju značajno uticati na ekonomske odluke privrednih subjekata na tržištu, a princip poreskog opterećenja nastoji da poresko opterećenje koje pogađa obveznike bude umjereno. U konceptu poreskog opterećenja važna činjenica je povezivanje poreskog opterećenja sa ekonomskom djelatnošću i konkurentnošću privrede.

Donošenjem novog Zakona o poreskom sistemu RS¹ 2017. godine, preduzeti su koraci ka izvršenju mjera za rasterećenje privrede u vidu kreiranja optimalnog poreskog opterećenja i davanja podrške privrednom rastu, povećanju zaposlenosti i ekonomskom razvoju. Ciljevi usvajanja Zakona o poreskom sistemu definisani su u obezbjeđenju optimalnog poreskog opterećenja i zaštiti integriteta poreskih obveznika. Ove ciljeve moguće je ostvariti kroz: uspo-

stavljanje isključive zakonske prakse uvođenja i ukidanja javnih davanja, ograničavanja i sprečavanja uvođenja i promjene visine javnih davanja putem podzakonskih akata, sprečavanjem formalnog ukidanja javnih nameta koji se zamjenjuju drugim nametom pod novim imenom, kao i obezbjeđivanjem javnosti ubiranja davanja (Topić Pavković i Serdar Raković, 2018).

Zakonom se uređuje poreski sistem, vrste poreskih oblika, nadležnosti i procedura za uvođenje poreza, uspostavlja se registar poreskih i neporeskih davanja i uvodi obaveza analize poreskog opterećenja privrede i stanovništva. U narednoj tabeli prikazana je struktura poreskog sistema Republike Srpske prema Zakonu o poreskom sistemu Republike Srpske.

Tabela 1. Struktura poreskog sistema Republike Srpske

Poreska davanja	Neporeska davanja
Porez na dobit	Doprinosi
Porez na dohodak	Naknade
Porez na upotrebu, držanje i nošenje dobara	Takse
Porez na nepokretnosti	Novčane kazne
Porez na dobitke od igara na sreću	Članarine
Carine	
Porez na dodatu vrijednost	
Akcize	
Putarine	

Poreski sistem Republike Srpske je centralizovan poreski sistem u oblasti direktnih poreza, a poreski organ nadležan za direktne poreze je Poreska uprava Republike Srpske². Posmatrajući porez na dohodak u RS, u drugoj polovini 2018. godine došlo je do usvajanja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak.

4.1. Umanjenje poreske osnovice u Republici Srpskoj

Zakonom o porezu na dohodak Republike Srpske propisano je da poreski obveznici u Srpskoj imaju pravo na određena umanjena poreske osnovice.

Poreska osnovica poreza na dohodak od ličnih primanja umanjuje se za:

- 1) lični odbitak u iznosu od 6.000 KM godišnje,
- 2) svakog izdržavanog člana uže porodice po 900 KM godišnje,
- 3) iznos kamate plaćene za stambeni kredit.

Poreska osnovica umanjuje se i za:

- 1) iznos uplaćene premije životnog osiguranja do 1.200 KM godišnje (u primjeni od 1. 9. 2015).

U narednoj tabeli dali smo pregled umanjenja poreske osnovice u Republici Srpskoj u prethodnom desetogodišnjem periodu.

Tabela 2. Umanjenja poreske osnovice u periodu 2009–2018.

Umanjenja poreske osnovice u prethodnom periodu					
2009. i 2010.	od 1. avgusta 2010.	od 1. februara 2011.	od 1. februara 2014.	od 1. septembra 2015.	od 1. septembra 2018.
Godišnji lični odbitak od 3.600 KM (mjesečno 300 KM)	Godišnji lični odbitak od 3.000 KM (mjesečno 250 KM)	-	Godišnji lični odbitak od 2.400 KM (mjesečno 200 KM)	Godišnji lični odbitak od 2.400 KM (mjesečno 200 KM)	Godišnji lični odbitak od 6.000 KM (mjesečno 500 KM)
30% godišnjeg ličnog odbitka (3.600 KM) po svakom izdržavanom članu uže porodice	30% godišnjeg ličnog odbitka (3.000 KM) po svakom izdržavanom članu uže porodice	900 KM na godišnjem nivou po svakom izdržavanom članu uže porodice	900 KM na godišnjem nivou po svakom izdržavanom članu uže porodice	900 KM na godišnjem nivou po svakom izdržavanom članu uže porodice	900 KM na godišnjem nivou po svakom izdržavanom članu uže porodice
Iznos kamata koje su plaćene na stambeni kredit					
Iznos uplaćenog penzionog doprinosa za dobrovoljno penzijsko osiguranje do 1.200 KM godišnje ³					
Iznos uplaćene premije životnog osiguranja do 1.200 KM godišnje					

Izvor: obrada autora, "Službeni glasnik Republike Srpske" br. 120/08, 71/10, 1/11, 107/13, 60/15, 5/2016, 62/17. i 66/2018.

¹ "Službeni glasnik Republike Srpske" br. 62/17.

² Osim za porez na igre na sreću, za koji je nadležna Republička uprava za igre na sreću, i naknade za vode, za koju je nadležna Agencija za vode.

³ Od 1. 1. 2020. godine iznos uplaćenog penzijskog doprinosa za dobrovoljno penzijsko osiguranje više nije u umanjnjima poreske osnovice, nego u okviru poreskih oslobođenja.

By enactment of the new Law on Tax System in RS¹ in 2017 steps were taken to implementation of measures for disburdening economy in form of creating optimal tax burden and giving support to economic growth, employment increase and economic development. The goals of the enactment of the Law on Tax System are defined as provision of optimal tax burden and protection of tax payers' integrity. These goals can be achieved through establishment of solely legal practice of introduction and abolishment of public levies, restriction and prevention of introduction and change in amount of public levies by bylaws, prevention of formal abolishment

of public levies being replaced by another levy with different name and also by providing for publicly available collection of levies. (Topić-Pavković i Serdar Raković, 2018.)

This Law regulated the tax system, types of taxes, competencies and procedures for tax introduction, it establishes register of tax and non-tax levies and introduces mandatory analysis of the tax burden of economy and citizenship. The table below displays the tax system structure of the Republic of Srpska according to the Law on Tax System of the Republic of Srpska.

Table 1. Tax system structure of the Republic of Srpska

Tax	Non-tax
Corporation tax	Contributions
Income tax	Fees
Tax on use, keeping and carrying goods	Taxes
Real estate tax	Fines
Tax on games of chance winnings	Memberships
Customs duties,	
VAT	
Excise	
Tolls	

Tax system of the Republic of Srpska is a centralised tax system from the stand point of direct taxes, and is within competence of the Tax Administration of the Republic of Srpska². Regarding personal income tax in the Republic of Srpska the Law on amendments to the Law on Income was adopted in the second half of 2018.

4.1. Tax base reduction in the Republic of Srpska

The Law on Personal Income Tax of the Republic of Srpska stipulates that tax payers in the Republic of Srpska are entitled to certain tax base reductions.

Tax base for personal earnings is reduced as follows:

- 1) personal deduction to the amount of 6.000 BAM annually,
- 2) for each dependent immediate family member 900 BAM annually,
- 3) for the amount of the interest paid for housing loan

Tax base is also reduced by :

- 1) the amount of the paid life insurance premium up to do 1.200 BAM annually (applied since 01.09.2015)

In the table below there is an overview of tax base reduction in the Republic of Srpska in the past ten-year period.

Table 2. Reduction in tax base in the period 2009-2018.

Reduction in the tax base in the previous period					
2009 and 2010	from 01. August 2010	from 01. February 2011	from 01. February 2014	from 01. September 2015	from 01. September 2018
Annual personal deduction amounting to 3.600 BAM (300 BAM monthly)	Annual personal deduction amounting to 3.000 BAM (250 BAM annually)	-	Annual personal deduction amounting to 2.400 BAM (200 BAM monthly)	Annual personal deduction amounting to 2.400 BAM (200 BAM monthly)	Annual personal deduction amounting to 6.000 BAM (500 BAM monthly)
30% of annual personal deduction (3.600 BAM) for each dependent immediate family member	30% of annual personal deduction (3.000 BAM) for each dependent immediate family member	900 BAM annually for each dependent immediate family member	900 BAM annually for each dependent immediate family member	900 BAM annually for each dependent immediate family member	900 BAM annually for each dependent immediate family member
Amount of paid interest on housing loan					
Amount of paid pension contribution for voluntary pension insurance up to 1.200 BAM annually ³					
Amount of paid life insurance premium up to 1.200 KM annually					

Source: adapted by authors, "Official Gazette of Republic of Srpska" no: 120/08, 71/10, 1/11, 107/13, 60/15, 5/2016, 62/17 and 66/2018

¹ "Official Gazette of the Republic of Srpska" nr. 62/17.

² Except for tax on games of chance which is within competence of the Republic Administration for Games of Chance and water fees which are within the competence of Water Agency.

³ Since 01.01.2020 the amount of the paid pension contribution for voluntary pension insurance has not been considered as tax base reduction, but as tax exemption.

4.2. Efekti umanjenja poreske osnovice u Republici Srpskoj

U narednoj tabeli prikazaćemo analizu gubitka prihoda od doprinosa i poreza na dohodak usljed primjenjivanja osnovnog ličnog

odbitka plate u iznosu od 200 KM, i njihov efekat na budžet RS, jedinice lokalnih samouprava i fondove socijalnog osiguranja, sa detaljnijim pregledom za budžet RS.

Tabela 3. Poresko umanjenje za osnovni lični odbitak – efekti na budžet RS

GUBITAK PRIHODA OD DOPRINOSA I POREZA NA DOHODAK ZBOG OSNOVNOG LIČNOG ODBITKA U IZNOSU OD 200 KM (2.400 KM GODIŠNJE) (u milionima KM)								
	Budžet RS			JLS	FZO	DZ	ZZ	UKUPNO
	PIO	Porez	Ukupno					
UKUPNO RS	17,4	47,1	64,5	15,7	11,3	1,4	0,9	93,8
- od toga za budžetske korisnike	2,7	7,2	9,9	2,4	1,7	0,2	0,1	14,3
Gubitak na strani prihoda u budžetu Republike Srpske								-64,5
- Prihodi od poreza na dohodak								-47,1
- Doprinos za PIO								-17,4
Uštede na strani rashoda u Budžetu Republike (bruto plate)								14,3
UKUPAN GUBITAK BUDŽETA REPUBLIKE SRPSKE								-50,2

Izvor: izračun autora, Poreska uprava RS

U godinama kada je primjenjivan osnovni lični odbitak u iznosu od 200 KM, odnosno od 1. februara 2014. godine, prosječan godišnji gubitak prihoda iznosio je 64,5 miliona KM na strani prihoda u Budžetu Republike, od čega prihodi od poreza na dohodak 47,1 milion KM i doprinos za PIO u iznosu od 17,4 miliona KM. Istovremeno su na strani rashoda u Budžetu Republike ostvarene uštede u iznosu od 14,3 miliona KM, čime je ukupan gubitak Budžeta Republike smanjen na 50,2 miliona KM.

Od druge polovine 2018. godine, u RS je usvajanjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak povećan osnovni lični odbitak sa 200 KM na iznos od 500 KM mjesečno, odnosno 6.000 KM na godišnjem nivou. Gubitak prihoda od povećanja osnovnog ličnog odbitka sa 200 KM na 500 KM prema procjenama iznosi oko 60 miliona KM na nivou RS, i to za budžet Republike 45

miliona KM i 15 miliona KM za budžete jedinica lokalne samouprave. Rast plata i broja zaposlenih, kao i poboljšanje naplate prihoda, doveli su do toga da taj dodatni gubitak bude manji od predviđenog.

Osnovna namjera donošenja izmjena i dopuna ovog zakona je da se smanji poresko opterećenje na rad, kao i da se sredstva koja će biti na raspolaganju njegovom primjenom usmjere na povećanje neto plata zaposlenih. U skladu sa usvajanjem navedenog zakona, uslijedilo je i usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu i zakona o platama budžetskih korisnika, čime je propisana obaveza ugovaranja plate prije oporezivanja. Sa primjenom se počelo u avgustu mjesecu 2018. godine. Svim ovim zakonskim izmjenama omogućeno je da se postigne osnovni cilj da povećanje osnovnog ličnog odbitka praktično dovodi do povećanja plate uz stimulaciju radnika.

Tabela 4. Prihodi od direktnih poreza u Republici Srpskoj, 2017–2018. godina

Naziv prihoda	januar–decembar (milionima KM)		rast u %
	2017.	2018.	
Direktni porezi	466,6	492,6	5,6
Porez na dohodak	234,3	229,2	-2,2
Porez na dobit	192,9	220,8	14,5
Porez na imovinu	39,4	42,6	8,1

Izvor: Poreska uprava RS

Posmatrajući 2018. godinu, koja je jednim dijelom, tačnije od 1. septembra, obuhvatila primjenu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak, po osnovu direktnih poreza u toku 2018. godine ukupno je naplaćeno oko 492,6 miliona KM u RS. U ukupnom iznosu navedni prihodi su viši za 5,6% u poređenju sa prethodom godinom. Najznačajnije kategorije su prihodi od poreza na dohodak i prihodi od poreza na dobit. Međutim, prihodi od poreza na dohodak bilježe smanjenje u RS kao rezultat povećanja osnovnog ličnog odbitka. Prihode od poreza na dohodak čine prihodi od poreza na lična primanja, poreza na prihode od samostalne djelatnosti,

poreza na prihode od kapitala, poreza na kapitalne dobitke i ostali prihodi od poreza na dohodak. Po ovom osnovu, ukupni prihodi u RS su iznosili oko 229,2 miliona KM u 2018. godini i manji su za 2,2% u poređenju sa prethodom godinom.

Po osnovu poreza na dobit, u 2018. godini, ukupno je naplaćeno oko 220,8 miliona KM, što je za 14,5% više nego u 2017. godini. Glavne kategorije ovih prihoda su prihodi od poreza na dobit pravnih lica rezidenata RS, zatim nerezidenata RS, kao i porez po odbitku stranom pravnom licu.

4.2. Effects of tax base reduction in the Republic of Srpska

The table below displays analysis of the loss of revenue from contributions and income tax due to application of personal tax de-

Table 3. Personal tax deduction - effects on RS budget

duction to the amount of 200 BAM and their effect on the budget of RS, municipalities and social security funds with more detailed overview for RS budget.

LOSS IN INCOME TAX AND CONTRIBUTIONS DUE TO BASIC PERSONAL DEDUCTION AMOUNTING TO 200 BAM (2.400 BAM ANNUALLY) (in mio BAM)								
	RS budget			JLS	FZO	DZ	ZZ	TOTAL
	PIO	Tax	Total					
TOTAL RS	17,4	47,1	64,5	15,7	11,3	1,4	0,9	93,8
- thereof for budget beneficiaries	2,7	7,2	9,9	2,4	1,7	0,2	0,1	14,3
RS budget revenue loss								-64,5
- Revenue from income tax								-47,1
- Pension and Disability Insurance contribution								-17,4
Savings in RS expenditures budget (gross salaries)								14,3
TOTAL LOSS OF THE REPUBLIC OF SRPSKA								-50,2

Source: Authors' calculation, RS Tax administration

In the years in which personal deduction to the amount of 200 BAM was applied, i.e. from February 2014 the annual revenue loss amounted to 64.5 mio BAM in the revenue side of the Republic of Srpska budget, thereof revenue from income tax amounted to 47.1 mio BAM and from contributions for PIO (Pension and Disability Insurance) amounted to 17.4 mio BAM. Simultaneously on the expenditure side of the Republic of Srpska budget there were savings amounting to 14.3 mio BAM, which reduced the total loss in the Republic of Srpska budget to 50.2 mio BAM.

In the second half of the year 2018 when the Law on Amendments to the Law on Personal Income Tax was adopted in the Republic of Srpska the basic personal deduction increased from monthly 200 BAM to 500 BAM, i.e. 6.000 BAM annually. It was estimated that this led

to 60 mio loss in revenue in the Republic of Srpska, i.e. 45 mio BAM in the Republic of Srpska budget and 15 mio BAM in municipalities' budget. Increase in salaries and employment together with better revenue collection made this loss lower than anticipated.

The main purpose of the adoption of this Law was reduction in labour taxation and direction of the thus available funds to increase employees' salaries. In accordance with the adoption of the aforementioned Law the Law on Amendments of the Labour Law and The Law on Budget Beneficiaries' Salaries were adopted. They stipulated that the contracted salary is salary before taxation and were applied in August 2018. All these amendments led to achievement of the primary goal to increase salary and stimulate employees by increasing personal deduction.

Table 4. Direct tax revenue in the Republic of Srpska in the period 2017 - 2018

Type of revenue	January-December (mio BAM)		Growth in %
	2017	2018	
Direct taxes	466,6	492,6	5,6
Income tax	234,3	229,2	-2,2
Corporation tax	192,9	220,8	14,5
Property tax	39,4	42,6	8,1

Source: Tax Administration of the Republic of Srpska

By observing the year 2018 when this Law was implemented from 1 September, the total amount of 492.6 mio BAM from direct taxes was collected in the Republic of Srpska, which makes an increase of 5,6% in total revenues in comparison to the previous year. The most important categories are revenues from personal income tax and corporation tax, although revenues from personal income tax decreased in the Republic of Srpska due to increase in the basic personal deduction. Revenues from personal income tax are revenues from tax on personal income, tax on earnings from independent activity (self-employment), tax on income from

capital, tax on capital gains and other revenues from income tax. Revenues from income tax in the Republic of Srpska amounted to cca 229,2 mio BAM in 2018 and are lower by 2,2% in comparison to the previous year.

Total amount of collected corporation tax in 2018 amounted to cca 220.8 mio BAM, which is by 14,5% more than in 2017. Main categories of these revenues come from corporation income of legal entities -residents of the Republic of Srpska, non-residents and from withholding tax of foreign legal entities.

4.3. Komparativna analiza poreza na dohodak RS i zemalja EU

Oporezivanje dohotka fizičkih lica kompleksan je oblik oporezivanja, obuhvata više kategorija dohotka, od kojih svaki ima svoja pravila utvrđivanja. Različit je i sistem oporezivanja za samostalnu djelatnost.

Prema Miletic (2015), prosječno opterećenje rada u Evropskoj uniji iznosi približno 37%. Prisutna je tendencija smanjenja poreskog opterećenja rada, uz istovremeno proširivanje poreskih osnovica uz sistem olakšica i smanjenje stopa poreza na dohodak građana.

Tabela 5. Porez na dohodak u zemljama EU

Država članica	Ukupan prihod od poreza na dohodak u 2018. godini kao udio u:		Najviše stope poreza na dohodak u 2018. godini
	BDP-u (%)	ukupnim poreskim prihodima (%)	
Belgija	11,8	26,4	53,2
Bugarska	3,3	11,2	10,0
Češka	4,3	12,0	15,0
Danska	24,7	54,9	55,9
Njemačka	9,7	24,1	47,5
Estonija	5,4	16,5	20,0
Irska	7,1	31,5	48,0
Finska	12,2	28,9	51,1
Grčka	6,2	15,9	55,0
Španija	7,8	22,3	43,5
Francuska	9,6	20,7	51,5
Hrvatska	3,6	9,2	42,5
Italija	11,6	27,7	47,2
Kipar	3,2	9,3	35,0
Letonija	6,0	19,3	31,4
Litvanija	4,1	13,5	15,0
Luksemburg	9,3	23,7	45,8
Mađarska	5,2	13,7	15,0
Malta	7,3	23,1	35,0
Holandija	8,0	20,5	52,0
Austrija	9,6	22,8	50,0
Poljska	5,3	15,1	32,0
Portugal	6,5	18,7	53,0
Rumunija	2,4	9,1	10,0
Slovenija	5,3	14,2	50,0
Slovačka	3,6	10,5	25,0
Švedska	15,1	34,5	57,1
EU-27	9,6	23,8	39,0
EA-19	9,5	23,4	42,6

Izvor: obrada autora, https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

Razlike u porezima na dohodak između susjednih država članica mogu biti značajni podsticaji za prekograničnu migraciju zbog posla i nastanjivanja. Međutim, čini se da je mnogo veća opasnost da će

u slučaju velikog poreskog opterećenja dohotka radnici težiti sve više sivoj ekonomiji kako bi izbjegli prikazivanje svojih oporezivih prihoda (Commission of the European Communities, 1996).

4.3. Comparative analysis of personal income taxes of the RS and EU countries

Taxation of personal income is a complex form of taxation as it comprises several income categories, each with its own determination rule. There is also different taxation system for self-employed activity.

According to Miletić (2015) average labour taxation rate in the European Union amounts to cca 37%. There is descending trend in labour taxation with simultaneous widening of tax base with the system of tax reliefs and personal income tax reduction.

Table 5. Personal Income Tax in EU countries

Member country	Total personal income tax revenue in 2018 as percentage in :		Highest personal income tax rates in 2018
	GDP (%)	Total tax revenues (%)	
Belgium	11.8	26.4	53.2
Bulgaria	3.3	11.2	10,0
Czech Republic	4.3	12.0	15.0
Denmark	24.7	54.9	55.9
Germany	9.7	24.1	47.5
Estonia	5.4	16.5	20.0
Ireland	7.1	31.5	48.0
Finland	12.2	28.9	51.1
Greece	6.2	15.9	55.0
Spain	7.8	22.3	43.5
France	9.6	20.7	51.5
Croatia	3.6	9.2	42.5
Italy	11.6	27.7	47.2
Cyprus	3.2	9.3	35,0
Latvia	6.0	19.3	31.4
Lithuania	4.1	13.5	15.0
Luxemburg	9.3	23.7	45.8
Hungary	5.2	13.7	15.0
Malta	7.3	23.1	35.0
The Netherlands	8.0	20.5	52.0
Austria	9.6	22.8	50.0
Poland	5.3	15.1	32.0
Portugal	6.5	18.7	53.0
Romania	2.4	9.1	10.0
Slovenia	5.3	14.2	50.0
Slovakia	3.6	10.5	25.0
Sweden	15.1	34.5	57.1
EU-27	9.6	23.8	39.0
EA-19	9.5	23.4	42.6

Source: adapted by authors, https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

Differences in personal income tax between neighbouring member countries can be an important impulse for cross-border migration either for job or settlement. It seems however that there is much bigger

danger that in the event of big income tax burden, employees will even more aspire to grey economy in order to avoid reporting on their taxable income (Commission of the European Communities, 1996)

Poreska politika u Republici Srpskoj spada među najstimulativnije u regionu, sa niskom stopom poreza na dohodak, poreza na dobit i zbirnom stopom doprinosa. Stopa poreza na dodatu vrijednost je takođe vrlo privlačna za investitore.

5. DISKUSIJA

Oporezivanje predstavlja izuzetno važan fiskalni instrument svake države jer se njime može uticati na redistribuciju dohotka ili bogatstva, podstaknuti investicije ili štednja, smanjiti ili povećati korištenje javnih dobara, uticati na zaštitu životne sredine i sl. Harmonizacija poreza podrazumijeva postupak uklanjanja poreskih barijera i razlika između poreskih sistema u međudržavnim zajednicama ili regija jedne države. Razlike u poreskim sistemima država članica, prvenstveno u Evropskoj uniji, mogu izazvati diskriminacije, dovesti do prepreka slobodnom kretanju faktora proizvodnje i obavljanju prometa, što smanjuje efikasnost u raspodjeli resursa, tako da je određeni stepen poreske harmonizacije postao uslov bez kojeg jedinstveno tržište ne može funkcionisati. Veći broj teoretičara, analizirajući poresku konkurenciju, smatra da ona takođe dovodi do usaglašavanja nacionalnih poreskih sistema, ali spontano i postepeno. Proizvodni faktori se usmjeravaju ka privredama onih država u kojima je poreski sistem stimulativniji. Iz tog razloga države su podstaknute da svoje fiskalne propise prilagođavaju propisima onih država koje su, zahvaljujući stimulativnijim poreskim rješenjima, privukle kapital.

Posmatrajući razvoj poreskog sistema Republike Srpske, možemo reći da se postepeno stvorilo upravo takvo stimulativno poresko okruženje. Naime, u oblasti indirektnih poreza, od 2006. godine uspostavljen je sistem indirektnog oporezivanja na nivou Bosne i Hercegovine. Uvođenje PDV-a bio je značajan korak ka uspostavljanju stabilnog sistema i unapređenja privrednog ambijenta u BiH. U segmentu direktnih poreza, svaki od entiteta uspostavio je zaseban poreski sistem direktnih poreza. Razvoj poreskog sistema BiH od 2006. godine usmjeren je ka usklađivanju sa propisima EU i usklađivanju entitetskih propisa iz oblasti direktnih poreza i karakteriše ga veliki broj poreskih reformi koje su provedene kako u poreskim oblicima tako i u poreskim procedurama.

Kroz rad smo analizirali kretanje direktnih poreza i umanjenja poreske osnovice, a kroz izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak u posmatranom vremenskom okviru. Kada su u pitanju direktni porezi, u 2018. godini su naplaćeni u iznosu od 492,6 miliona maraka, što je za 26 miliona KM ili šest procenata više nego godinu dana ranije. Najveći rast naplate u ovom segmentu prihoda ostvaren je kod poreza na dobit, kojeg je naplaćeno 220,8 miliona KM ili gotovo 28 miliona maraka više. Porez na dohodak naplaćen je u iznosu od 229,2 miliona maraka, što je 5,1 milion KM manje u odnosu na 2017. godinu. Razlog manje naplate ovog prihoda leži u činjenici da je Vlada RS u prošloj godini povećala neoporezivi dio plate na 500 KM, i na taj način se odrekla dijela prihoda po tom osnovu u korist radnika u RS.

Rezultati empirijske analize pokazuju da je kroz izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak u posmatranom periodu ostvaren gubitak prihoda Republike Srpske od primjene osnovnog ličnog odbitka u iznosu od 200 KM, kao i povećanje istog sa 200 KM na 500 KM na mjesečnom nivou. U godinama kada je primjenjivan osnovni lični odbitak u iznosu od 200 KM, odnosno od 1. februara 2014. godine, prosječan godišnji gubitak prihoda iznosio je 64,5 miliona KM na strani prihoda u Budžetu Republike, od čega prihodi od poreza na dohodak 47,1 milion KM i doprinosi za PIO u iznosu od 17,4 miliona KM. Istovremeno su na strani rashoda u Budžetu Republike ostvarene uštede u iznosu od 14,3 miliona KM, čime je ukupan gubitak Budžeta Republike smanjen na 50,2 miliona KM. Od druge

polovine 2018. godine u RS je usvajanjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak povećan osnovni lični odbitak sa 200 KM na iznos od 500 KM mjesečno, odnosno 6.000 KM na godišnjem nivou. Gubitak prihoda od povećanja osnovnog ličnog odbitka sa 200 KM na 500 KM, prema procjenama, iznosi oko 60 miliona KM na nivou RS, i to za budžet Republike 45 miliona KM i 15 miliona KM za budžete jedinica lokalne samouprave. Rast plata i broja zaposlenih, kao i poboljšanje naplate prihoda, doveli su do toga da taj dodatni gubitak bude manji od predviđenog.

Uvažavajući značaj poreske politike i poreza na dohodak, upravljanje fiskalnom politikom u RS imalo je osnovnu namjeru povećanja osnovnog ličnog odbitka kroz izmjenu i dopunu Zakona o porezu na dohodak da bi se smanjilo poresko opterećenje na rad, kao i da se sredstva koja će biti na raspolaganju njegovom primjenom usmjere na povećanje neto plata zaposlenih. U skladu sa usvajanjem navedenog zakona, uslijedilo je i usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu i zakona o platama budžetskih korisnika, čime je propisana obaveza ugovaranja plate prije oporezivanja. Svim ovim zakonskim izmjenama omogućeno je da se postigne osnovni cilj da povećanje osnovnog ličnog odbitka praktično dovodi do povećanja plate uz stimulaciju radnika.

Teoretičari iz finansijske oblasti, tačnije fiskalne politike, s pravom tvrde da poreska konkurencija pozitivno utiče na javni sektor jer ga čini efektivnijim kroz smanjivanje javne potrošnje i time utiče na fiskalnu disciplinu državne vlasti. Reč je, u prvom redu, o opštem smanjivanju poreskih stopa, uz neizbježno proširivanje poreske osnovice, s tim što se time ne smije značajnije uticati na vođenje poreske i budžetske politike država iz bliskog okruženja. (Bećirović i Totic, 2016). Poreska konkurencija na međunarodnom planu je najefektnije sredstvo da se fiskalna vlast prisili da sprovodi kontrolu nad kvalitetom i veličinom javnih dobara koje država osigurava, kako bi se riješila nepotrebnih državnih aktivnosti i kako bi obezbijedila javna dobra koja su potrebna tržištu. S tim u vezi je i oporezivanje rada i kapitala, koji su ponekad više ili manje mobilni činioci proizvodnje. Značajno je istaći da je nepravilna poreska konkurencija prisutna i kod oporezivanja dohotka, gde je oporezivanje fizičkih lica uređeno uredbama i drugim pravnim aktima u okviru Evropske unije (EU), dok za oporezivanje dohotka pravnih lica ne postoje opšti akti koji konkretno regulišu pitanje poreske konkurencije. Time su stvoreni preduslovi za izbjegavanje plaćanja poreza (evazija), pojavu transfernih cijena i umanjenju kapitalizaciju.

Kroz poreske reforme u velikom broju država članica posljednjih godina došlo je do postepenog snižavanja poreskih stopa. Poreska konkurencija dovodi do usaglašavanja nacionalnih poreskih sistema, ali spontano i postepeno. Proizvodni faktori se usmjeravaju ka privredama onih država u kojima je poreski sistem stimulativniji. Vlade mogu da koriste politiku poreza na dohodak za redistribuciju i povećanje zaposlenosti, ali i da podrže konkurentnost ili privuku visokokvalifikovane pojedince ili visoke prihode. Kao i kod politike poreza na dobit, poreska konkurencija kod poreza na dohodak pojavljuje se kada zemlje uzajamno postavljaju poreske politike kako bi privukle ili zadržale mobilne resurse.

Direktni porezi, a posebno porez na dohodak, vezani su za ekonomsku snagu pravnog i fizičkog lica, a odnosi učešća ovih poreskih izvora određuju se prema ekonomskoj snazi i socijalno razvojnoj politici jedne zemlje. Rezultati komparativne analize stopa poreza na dohodak u EU i RS pokazuju da poreska politika Republike Srpske spada među najstimulativnije u regionu, sa niskom stopom poreza na dohodak. Stopa poreza na dobit, zatim zbirna stopa doprinosa i stopa poreza na dodatu vrijednost su takođe vrlo privlačne za investitore. Uz navedene činjenice, naredni koraci u vođenju poreske politike treba da teže ka daljem postepenom smanjivanju poreskih i neporeskih nameta privrednim subjektima, kao jednom od načina privlačenja stranih investicija i kapitala u RS.

Tax policy in the Republic of Srpska ranks among the most stimulating ones in the region with low personal income tax, corporation tax and cumulative contribution rate. The value added tax (VAT) is also very attractive for investors.

5. DISCUSSION

Taxation is a very important fiscal instrument of every country as it can influence redistribution of income or wealth, boost investments or savings, reduce or increase the use of public wealth, influence environment protection etc. Tax harmonisation implies abolishment of tax barriers and differences between tax systems in trans-national communities or regions of a country. Differences in tax systems, primarily among EU member countries, can lead to discrimination, impose barriers to free circulation of production factor and turnover, which decreases efficiency in resources allocation. A certain level of tax harmonisation has therefore become prerequisite for the functioning of a single market. When analysing tax competition numerous theoreticians are of the opinion that it also leads to harmonisation of national tax systems, but spontaneously and gradually. Production factors are directed to economies of those countries with more stimulating tax systems. Countries are therefore encouraged to harmonise their fiscal regulation with the fiscal regulations of those countries which have attracted capital thanks to more stimulating tax solutions.

With regard to development of tax system in the Republic of Srpska it could be said that such stimulating environment has been gradually created. Indirect tax system was established on the level of entire BiH in 2006. Introduction of VAT was an important step to establishment of stable system and improvement of economic environment in BiH. As for direct taxes, each entity has established its own tax system. Since 2006 development of tax system in BiH has been directed towards harmonisation with EU regulations and harmonisation of entities' regulations within the area of direct taxes. It is characterised by numerous tax reforms implemented both in tax forms and tax procedures.

In this study we analysed direct taxes trends and reduction in tax base as stipulated by Amendments to Law on Personal Income Tax in the respective period. Regarding direct taxes, in 2018 they were collected to the amount of 492.6 mio BAM, i.e. 26 mio BAM or 6% more than in the previous year (2017). The highest collection rate in this segment of revenue was achieved in collection of corporation tax which amounted to 220.8 mio BAM or almost 28 mio BAM more. Personal income tax was collected to the amount of 229.2 mio BAM which is by 5.1 mio BAM less than in 2017. This is due to the fact that in the last year (2018) the RS government increased the non-taxable salary amount to 500 BAM forgoing thus part of its revenue upon this basis for the benefit of RS employees.

Results of empirical analysis demonstrate that Amendments to the Law on Personal Income Tax in the respective period led to revenue loss of the Republic of Srpska by applying the amount of 200 BAM personal monthly deduction which later increased to 500 BAM. In the years in which the personal monthly deduction amounted to 200 BAM, i.e. from 01. February 2014 the average annual revenue loss amounted to 64.5 mio BAM on the revenue side of the RS budget, 47.1 mio BAM of which were income tax and 17.4 mio BAM Pension and Disability Fund contributions. On the expenditure side of the RS budget savings were made to the amount of 14.3 mio BAM, which led to total loss in the RS budget

amounting to 50.2 mio BAM. By adoption of the Law on amendments to the Law on Personal Income Tax in the RS the personal monthly deduction was increased from 200 to 500 BAM, i.e. 6.000 BAM annually. This resulted in revenue loss to an estimated amount of about 60 mio BAM in RS, i.e. 45 mio BAM of which relates to the RS budget and 15 mio BAM to municipalities' budget. Increase in salaries and employment together with better revenue collection made this additional loss lower than anticipated.

Taking into account the importance of tax policy and personal income tax as its important component the main purpose of the RS fiscal policy was to increase the personal monthly deduction by adoption of Amendments to the Law on Personal Income Tax so that the labour taxation should be reduced and the thus available funds used to increase employees' net salaries. In accordance with the adoption of the aforementioned Law the Law on Amendments of the Labour Law and The Law on Budget Beneficiaries' Salaries were adopted. They prescribed that the contracted salary is salary before taxation. All these amendments led to achievement of the primary goal to increase salary and stimulate employees by increasing personal deduction.

Financial theoreticians, i.e. theoreticians of fiscal policy have right to claim that tax competitiveness has positive influence on public sector and makes it more effective through decrease in public spending. Thereby it influences fiscal discipline of the state authority. This is primarily about decrease in tax rates with inevitable spreading of the tax base and all this must not considerably influence tax and budget policy management of the neighbouring countries. (Bećirović and Totić, 2016). Tax competitiveness is globally the most effective means to force the fiscal authorities to control the quality and size of public goods generated by a country, in order to eliminate unnecessary state activities and provide for public goods that market needs. This is linked to taxation of labour and capital, which can be more or less mobile production factors. It should be emphasized that there is also unfair tax competition in income taxation, i.e. taxation of physical persons is regulated by legislation within EU, whereas there is no legislation regulating tax competition of legal entities. This created precondition for tax evasion, transfer prices and reduced capitalisation.

In the previous years tax reforms have led to gradual reduction in tax rates in numerous member countries. Tax competitiveness results in harmonisation of national tax systems, spontaneously and gradually. Production factors are directed towards economies of those countries with more stimulating tax system. Governments can use income tax policy for employment redistribution and increase, but also to support competitiveness or attract individuals with high qualifications or to attract high revenues. As well as in corporation tax, the tax competitiveness in income tax appears when countries mutually establish tax policies in order to either attract or retain mobile resources.

Direct taxes are linked to economic strength of legal or physical entity and proportion relations of these tax sources are determined on the basis of economic strength and socio-developmental policy of a respective country. Results of comparative analysis of income tax rates in EU and the Republic of Srpska demonstrate that tax policy in the Republic of Srpska ranks among the most stimulating ones in the region with its low income tax rate. Corporation tax rate, cumulative contribution rate and VAT rate are also very attractive to investors. Besides the aforementioned facts the future management of tax policy should strive to gradual decrease in tax and non-tax burden of legal entities as one mode of attracting foreign investments and capital in the Republic of Srpska.

ZAKLJUČAK

Globalno jačanje ekonomskih veza, poslovanje multinacionalnih kompanija i postizanja međunarodne konkurentnosti, usloveli su i približavanje međunarodnih poreskih sistema. Značaj poreza i njihov uticaj na međunarodnu razmjenu postaje sve izraženiji, čime i usklađenost poreza i poreskih sistema postaje nezaobilazan faktor u globalnim ekonomskim kretanjima. U domenu direktnih poreza, značaj direktnih poreza posmatra se sa aspekta poreske konkurentnosti. Prema teoretičarima iz oblasti javnih finansija, poreska konkurentnost između država članica dovodi do smanjenja visine poreskih stopa i uvođenja dodatnih poreskih podsticaja, kako bi se privukle kompanije da posluju u onoj zemlji koja ima najprivlačniju poresku politiku. Samim tim, poreska konkurencija vodi stvaranju boljih poreskih sistema koji više odgovaraju građanima i kompanijama.

U sprovođenju nacionalnih fiskalnih politika, poreska konkurencija nudi određene prednosti, ali i nedostatke. Kao najvažnija prednost ističe se uticaj na države da odgovore na privredne potrebe, odnosno da kroz konkurentne pritiske na javnu potrošnju osiguraju proizvodnju javnih dobara koja bi na određenom nivou i u određenom obimu zadovoljila potrebe stanovništva. Veći broj teoretičara, analizirajući poresku konkurenciju, smatra da ona takođe dovodi do usaglašavanja nacionalnih poreskih sistema, ali spontano i postepeno. Nedostaci u pojavi poreske konkurentnosti ogledaju se u tome da, ako se država uključuje u poresku konkurenciju i počne da smanjuje poreske stope, nedostatak prihoda u budžetu mora nadoknaditi ili kroz smanjenje javne potrošnje ili kroz povećanje poreskog opterećenja drugim alternativnim porezima, odnosno većim oporezivanjem dohotka fizičkih lica ili potrošnje. Smanjenje javne potrošnje može imati ozbiljne posljedice na ukupno funkcionisanje javnog sektora. U tom slučaju, države sa višim poreskim stopama i dalje mogu biti atraktivnije za investicije zbog kvaliteta i načina na koji obezbjeđuju javna dobra.

Republika Srpska ima jednu od najnižih stopa poreza na dohodak u okruženju koja iznosi 10%, što možemo vidjeti u uporednom pregledu poreskih stopa zemalja EU kod kojih su stope značajno veće. Iako niska stopa poreza na dohodak dovodi do slabije izdašnosti ovih poreza u budžetu Republike Srpske i budžetima jedinica lokalne samouprave, ova prednost, uz postepeno snižavanje doprinosa koji se plaćaju na rad i smanjivanje poreskih i neporeskih nameta privrednim subjektima, mogu biti dobri koraci ka privlačenju stranih investicija i kapitala u RS.

IZVORI

1. Bećirović, S. i Totić, M. (2016). Konceptcija poreske harmonizacije i poreske konkurencije u državama članicama Evropske unije. *Ekonomski izazovi*, 5(9), 25-43.
2. Benczúr, P., Kátay, G. & Kiss, A. (2017). Assessing the economic and social impact of tax and transfer system reforms: A general-equilibrium microsimulation approach. European Commission, Joint Research Centre (JRC). Preuzeto 24.01.2019 sa https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC109172/benczur_katay_kiss_wp201709.pdf
3. Castro, G. A., Ramirez Camarillo, D.B. (2014) Determinants of tax revenue in OECD countries over period 2001-2011. *Contaduría y Administración*, 59 (3), 35-59. Preuzeto 24.01.2020. sa <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0186104214712653>
4. Dečković, S. (2018). Harmonizacija poreza u Evropskoj uniji. *Ekonomski izazovi*, 7(13), 84-91.
5. Ivanitskaya, S. & Tregub, I. V. (2013). Mathematical model of income tax revenue on the UK example, forum for research in empirical international trade. Preuzeto 30.01.2020. sa <http://www.freit.org/WorkingPapers/searchresults.php>
6. Mitchell, D. (2004). Tax Competition and Fiscal Reform: Rewarding Pro-Growth Tax Policy. Heritage Foundation, pp 3-4. Preuzeto 18.01.2020 sa <https://www.cato.org/sites/cato.org/files/pubs/papers/russiaconference/mitchell.pdf>
7. Mikerević, D. (2011), Poresko okruženje kao faktor, opstanka, rasta i razvoja preduzeća, *Financing*, 2 (2), 5-19.
8. Miletić, V. (2015). Promene direktnih i indirektnih poreskih oblika u procesu reformi fiskalnog sistema Evropske unije. Preuzeto 24.01.2020. sa <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/1820-3159/2015/1820-31591501085M.pdf>
9. Pere, E. & Hashorva, A. (2011). Tax Systems In West Balkans Countries - Between Simplicity And Efficiency. *Romanian Economic Business Review*, Romanian-American University, 6(2), 80-94.
10. Stiglitz, J. E. (2004). *Ekonomija javnog sektora*. Beograd: Ekonomski fakultet Beograd.
11. Stojanović, A., Raičević, B. (2013) *Javne finansije*. Sarajevo: Revicon, str.170-174.
12. Terzić, S. (2017). Poreski sistem u Bosni i Hercegovini. *Ekonomski izazovi*, 6(12), str. 67-81.
13. Velaj, E. & Prendi, L. (2014) Tax revenue -The determinant factors-the case of Albania. *European Scientific Journal*. Special Edition Vol.1, 526-531. Preuzeto 24.01.2019 sa <http://eujournal.org/index.php/esj/article/download/4121/3955>
14. Vukadinović, R. (2006). *Pravo Evropske unije*. Kragujevac: Pravni fakultet u Kragujevcu i Centar za pravo Evropske unije, str. 563. Preuzeto 09.01.2020. sa <http://pravoeu.jura.kg.ac.rs/CENTAR%20ZA%20EU/Izdavacka%20delatnost/PRAVO%20EU%202006%20u%20pdf%20za%20site.pdf>
15. Commission of the European Communities. (1996). Taxation in the European Union, Discussion paper for the Informal Meeting of ECOFIN Ministers, SEC (96) 487 final, Brussels, p.p. 6. Preuzeto 11.01.2020. sa [https://www.verginet.net/UserFiles/File/Avrupa_Birligi_Taxation_General_Information/taxation_sec\(1996\)487_en%204%20Ek%203.pdf](https://www.verginet.net/UserFiles/File/Avrupa_Birligi_Taxation_General_Information/taxation_sec(1996)487_en%204%20Ek%203.pdf)
16. European Commission, Eurostat. (2018). Preuzeto 19.01.2020. sa <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
17. European Commission DG Taxation and Customs Union and Eurostat. (2009). *Developments in the Member States, Taxation Trends in the European Union, Data for the EU Member States and Norway*. Preuzeto 14.11.2019. sa https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/Taxation/files/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2009/2009_full_text_en.pdf
18. Zakon o poreskom sistemu Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 62/17
19. Zakon o porezu na dohodak Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 60/15, 05/16, 66/18
20. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 120/08, 71/10, 1/11, 107/13

CONCLUSION

Global strengthening of economic relations, business operations of multinational companies and realisation of international competitiveness caused also convergence of international tax systems. Importance of taxes and their influence on international exchange are becoming even more articulated, which makes harmonisation of taxes and tax systems an indispensable factor in global economic trends. Importance of direct taxes is considered from the aspect of tax competitiveness. According to public finance theoreticians tax competitiveness among member countries leads to decrease in tax rates and introduction of additional tax incentives in order to attract companies to run business in the country with the most attractive tax policy. Tax competitiveness leads thus to creation of better tax systems which citizens and companies find more appropriate.

In implementation of national fiscal policies tax competitiveness offers certain advantages, but also disadvantages. The most important advantage reflects in its influence on countries to meet the economic needs, i.e. to provide for production of public goods through competitive pressures on public spending so that they would at a certain level and to a certain extent meet the needs of the citizens. Tax competitiveness results in harmonisation of national tax systems, spontaneously and gradually. Shortages of tax competitiveness reflect in the following; if the state gets involved in the tax competitiveness and starts to decrease tax rates, it has to compensate shortages in revenue budget by either reduction in public spending or by increase in another alternative taxes, i.e. higher tax rates on income or spending. Reduction in public spending can have serious consequences for overall functioning of the public sector. In this case states with higher tax rates can still be more attractive for investments due to quality and mode in which they produce public goods.

The Republic of Srpska has one of the lowest personal income tax rates in region. It amounts to 10%, as represented in the comparative review of EU countries tax rates whose personal income tax rates are considerably higher. Although the low personal income tax rate leads to lower public revenues in the budget of RS and in municipalities' budgets, it is regarded as a competitive advantage of the Republic of Srpska. Together with gradual reduction in income contributions and tax and non-tax burden of legal entities, the low personal income tax rate can lead to attraction of foreign investments and capital in RS.

REFERENCES

1. Bećirović, S. i Totić, M. (2016). Konceptija poreske harmonizacije i poreske konkurencije u državama članicama Evropske unije. *Ekonomski izazovi*, 5(9), 25-43.
2. Benczúr, P., Kátay, G. & Kiss, A. (2017). Assessing the economic and social impact of tax and transfer system reforms: A general-equilibrium microsimulation approach. European Commission, Joint Research Centre (JRC). Retrieved 24.01.2019 from https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC109172/benczur_katay_kiss_wp201709.pdf
3. Castro, G.A., Ramirez Camarillo, D.B. (2014) Determinants of tax revenue in OECD countries over period 2001-2011. *Contaduría y Administración*, 59 (3), 35-59. Retrieved 24.01.2020. from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0186104214712653>
4. Dečković, S. (2018). Harmonizacija poreza u Evropskoj uniji. *Ekonomski izazovi*, 7(13), 84-91.
5. Ivanitskaya, S. & Tregub, I. V. (2013). Mathematical model of income tax revenue on the UK example, forum for research in empirical international trade. Retrieved 30.01.2020. from <http://www.freit.org/WorkingPapers/searchresults.php>
6. Mitchell, D. (2004). Tax Competition and Fiscal Reform: Rewarding Pro-Growth Tax Policy. Heritage Foundation, pp 3-4. Retrieved 18.01.2020 from <https://www.cato.org/sites/cato.org/files/pubs/papers/russiaconference/mitchell.pdf>
7. Mikerević, D. (2011), Poresko okruženje kao faktor, opstanka, rasta i razvoja preduzeća, *Financing*, 2 (2), 5-19.
8. Miletić, V. (2015). Promene direktnih i indirektnih poreskih oblika u procesu reformi fiskalnog sistema Evropske unije. Retrieved 24.01.2020. from <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/1820-3159/2015/1820-31591501085M.pdf>
9. Pere, E. & Hashorva, A. (2011). Tax Systems In West Balkans Countries - Between Simplicity And Efficiency. *Romanian Economic Business Review*, Romanian-American University, 6(2), 80-94.
10. Stiglitz, J. E. (2004). *Ekonomija javnog sektora*. Beograd: Ekonomski fakultet Beograd.
11. Stojanović, A., Raičević, B. (2013) *Javne finansije*. Sarajevo: Revicon, str.170-174.
12. Terzić, S. (2017). Poreski sistem u Bosni i Hercegovini. *Ekonomski izazovi*, 6(12), str. 67-81.
13. Velaj, E. & Prendi, L. (2014) Tax revenue -The determinant factors-the case of Albania. *European Scientific Journal. Special Edition Vol.1*, 526-531. Retrieved 24.01.2019 from <http://europeanjournal.org/index.php/esj/article/download/4121/3955>
14. Vukadinović, R. (2006). *Pravo Evropske unije*. Kragujevac: Pravni fakultet u Kragujevcu i Centar za pravo Evropske unije, str. 563. Retrieved 09.01.2020. from <http://pravoeu.jura.kg.ac.rs/CENTAR%20ZA%20EU/Izdavacka%20delatnost/PRAVO%20EU%202006%20u%20pdf%20za%20site.pdf>
15. Commission of the European Communities. (1996). Taxation in the European Union, Discussion paper for the Informal Meeting of ECOFIN Ministers, SEC (96) 487 final, Brussels, p.p. 6. Retrieved 11.01.2020. from [https://www.verginet.net/UserFiles/File/Avrupa_Birligi_Taxation/General_Information/taxation_sec\(1996\)487_en%204%20Ek%203.pdf](https://www.verginet.net/UserFiles/File/Avrupa_Birligi_Taxation/General_Information/taxation_sec(1996)487_en%204%20Ek%203.pdf)
16. European Commission, Eurostat. (2018). Retrieved 19.01.2020. from <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
17. European Commission DG Taxation and Customs Union and Eurostat. (2009). Developments in the Member States, Taxation Trends in the European Union, Data for the EU Member States and Norway. Retrieved 14.11.2019. from https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/Taxation/files/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2009/2009_full_text_en.pdf
18. Zakon o poreskom sistemu Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 62/17
19. Zakon o porezu na dohodak Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 60/15, 05/16, 66/18
20. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 120/08, 71/10, 1/11, 107/13

